

OGŁOSZENIE

System Rekomendacji w praktyce szkolnej

JAK WYBIERAĆ SKUTECZNE PROGRAMY PROFILAKTYCZNE

Szkoła potrzebuje czegoś więcej niż jednorazowej pogadanki, spektaklu „ku przestrodze” czy konkursu, po którym pozostaje jedynie zdjęcie na stronie internetowej. Niezbędne są działania zaplanowane, dobrze dopasowane do realnych potrzeb uczniów i prowadzone przez przygotowanych realizatorów. Właśnie w tym pomaga System Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego. To narzędzie pomaga wybierać działania spełniające standardy jakości i mające podstawy naukowe.

Znaczenie Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego (www.programyrekomendowane.pl) dla szkoły jest praktyczne. Dyrektor, pedagog, psycholog czy wychowawca mogą sprawdzić, czy program odpowiada na konkretny problem: używanie e-papierosów, alkohol, przemoc rówieśniczą, trudności emocjonalne czy potrzebę wzmacniania kompetencji społecznych. Karta programu wskazuje grupę docelową, cele, metody pracy, czas trwania, wymagania wobec realizatorów, warunki organizacyjne i koszty. Dzięki temu decyzja opiera się na jasnych kryteriach. System pomaga też rozróżnić profilaktykę uniwersalną, selektywną i wskazującą, czyli działania dla wszystkich uczniów, grup podwyższonego ryzyka oraz osób z pierwszymi trudnościami.

Pierwszym krokiem

nie powinien być wybór programu z katalogu, ale diagnoza. Szkoła powinna zebrać dane z kilku źródeł: ankiet uczniowskich, rozmów z nauczycielami i rodzicami, obserwacji, dokumentacji szkolnej oraz informacji z poradni, OPS, policji czy gminnej komisji ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Ważne jest, aby nie pytać ogólnie: „Jaki program kupić?”, lecz: „Jaki problem chcemy ograniczyć, u kogo, w jakim czasie i jak poznamy, że nastąpiła zmiana?”. Taka diagnoza chroni przed działaniami

niedostosowanymi do wieku, poziomu ryzyka albo kultury danej społeczności.

Pomocnym narzędziem

jest matryca MCPW: Problem – Cel – Program – Warunki. W rubryce „Problem” szkoła opisuje konkretną trudność, np. wzrost używania e-papierosów w klasach VII-VIII i przekonanie uczniów, że np. „wszyscy próbują”. W rubryce „Cel” zapisuje mierzalną zmianę, np. ograniczenie deklaracji używania i wzmocnienie umiejętności odmawiania. W rubryce „Program” wybiera interwencję rekomendowaną, zgodną z wiekiem uczniów i mechanizmem problemu. W rubryce „Warunki” określa, kto poprowadzi zajęcia, ile potrzeba godzin, skąd będzie finansowanie, jak włączyć rodziców i jak ocenić przebieg. Matryca ujawnia luki – jeżeli problem dotyczy norm rówieśniczych, a działanie polega wyłącznie na wykładzie,

brakuje logicznego związku między diagnozą a interwencją.

Przy podejmowaniu decyzji,

jaki program rekomendowany wybrać, warto korzystać także z checklisty. Warto sprawdzić, dla jakiej grupy wiekowej program jest przeznaczony i czy:

- odpowiada na zdiagnozowany problem;
- wymaga aktywnych metod pracy;
- obejmuje rodziców lub nauczycieli;
- realizatorzy mają wymagane szkolenie;
- szkoła ma czas i warunki lokalowe;
- przewidziano ewaluację.

Taka lista pytań ułatwia rozmowę z organem prowadzącym i wykonawcą i chroni przed wyborem działań efektywnych, lecz słabo uzasadnionych.

Standardy jakości

dotyczą również kadry. Realizator programu powinien znać założenia profilaktyki opartej na dowodach, rozumieć specyfikę wieku rozwojowego uczniów, umieć prowadzić aktywne zajęcia, reagować na trudne sytuacje w grupie i przestrzegać standardów etycznych. W profilaktyce selektywnej i wskazującej potrzebne są dodatkowo kompetencje diagnozy potrzeb, pracy z grupami ryzyka oraz współpracy z poradnią, pomocą społeczną, ochroną zdrowia i rodziną. Program rekomendowany może stracić skuteczność, jeśli zostanie przeprowadzony zbyt krótko, przez nieprzygotowaną osobę albo bez zachowania scenariusza.

Przykład ze szkoły podstawowej:

Diagnoza w klasach VI-VIII pokazuje konflikty rówieśnicze, niskie poczucie

przynależności i popularność e-papierosów. Zespół wychowawczy wybiera program uniwersalny, wzmacniający umiejętności psychospołeczne, normy prozdrowotne i współpracę w klasie. Zajęcia są wpisane w plan godzin wychowawczych, rodzice są zapraszani na spotkanie informacyjne, a nauczyciele ustalają wspólne zasady reagowania. Efektem nie jest „odhaczenie profilaktyki”, lecz spójne oddziaływanie całej szkoły.

Przykład ze szkoły ponadpodstawowej:

W liceum pojawiają się sygnały problemowego picia alkoholu podczas spotkań poza szkołą oraz wysoki poziom stresu. Zamiast jednorazowego wykładu szkoła wybiera program dopasowany do adolescencji: oparty na edukacji normatywnej, treningu radzenia sobie z presją i rozwijaniu strategii szukania pomocy. Kluczowa okazuje się postawa dyrektora, koordynator profilaktyki, współpraca z samorządem oraz realistyczne zaplanowanie czasu w roku szkolnym.

System Rekomendacji pozwoli szkołom na lepszy i efektywniejszy dobór programu profilaktycznego – taki, który zaczyna się od diagnozy, przechodzi przez MCPW i checklistę jakości, a kończy się profesjonalną realizacją i oceną efektów. Dla nauczycieli oznacza to większe bezpieczeństwo decyzji i większą szansę, że profilaktyka naprawdę wesprze uczniów.

dr Jakub Kołodziejczyk

Artykuł opracowano w ramach projektu promocji rekomendowanych programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego „Programy profilaktyczne sprawdzone w szkole, wspierane w gminie”, realizowanego przez Instytut Nowej Kultury.

Zobacz więcej na

www.programyrekomendowane.pl

